

VIKERKAR

VOLDEMAR KANGRO-POOL

TUSCHIJONISTUS

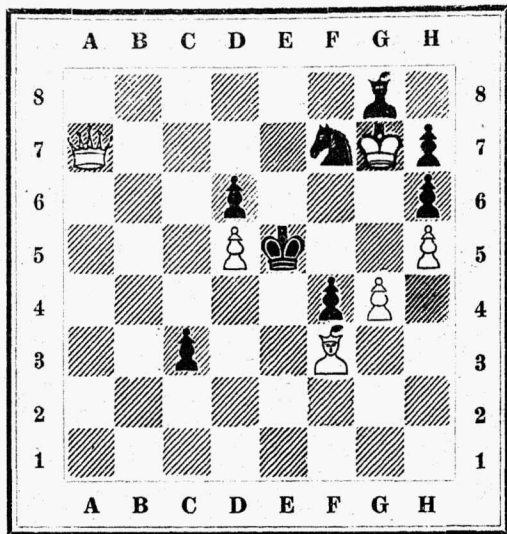

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 45.

Kokku säädnu L. Blumenoff.
(„Vikerkaar“ originaal).

Mustad.

Valged.

Valged: K g7, L a7, O f3, E d5, g4 ja h5.
Mustad: K e5, O g8, R f7, E c3, d6, f4, h6 ja h7.
E = ettur = soldat.

Valged algavad ja annavad matt k a h e sammuga.

Ülesande nr. 40 lahendus.

1. O f2 — a7 V h2: e2,
2. O a7 — b8 annab matt.
1. (O f2 — a7), O g1: a7,
2. L e2: h2 annab matt.
1. (O f2 — a7), a2: b1 ehk ükskõik,
2. O a7 — b8 annab matt.

Õiged lahendused saatsid: August Möller, Alfons Pachel (ka nr. 38 ja 39), C. Purast ja „Rimba“ (kõik Tallinnast), Martin Villemson (Pärnust), Voldemar Kattai (Valgast), Evald Toming (Narvast), Erich Laasi (Tall.).

Ülesande nr. 41 lahendus.

1. V h5 — e5, O f4: e5 ehk O ükskõik kuhu,
2. L h4 — c4 annab matt.
1. (V h5 — e5), K c6 — c7,
2. V e5 — c5 annab matt.

Õiged lahendused saatsid: August Möller ja C. Purast (Tallinnast), Martin Villemson (Pärnust), Evald Toming (Narvast), Erich Laasi ja E. Kuuskmann (Tall.).

Ülesande nr. 42 lahendus.

1. R e5 — g4, K f5: g4, 2. O e8 — d7 annab matt.
1. (R e5 — g4), R h5 — f6, 2. R g4 — e3 annab matt.
1. (R e5 — g4), R h5 — f4, 2. R g2 — e3 annab matt.

Ülesandes nr. 42 on mustad etturid (soldatid) h6 ja h7 ülearused ja tulevad diagrammilt kõrvaldada, sest muidu on algseis võimatu.

Õiged lahendused saatsid: ülesandele nr. 40: Leo Liljenthal (Nõmmelt), Alfons Pachel, Erich Laasi ja E. Kuuskmann (Tallinnast);

Ülesande nr. 41 kohta: R. Grepp, Alfons Pachel, Raoul Pärnpuu, E. Veermann, M. Villemson, E. Kuuskmann ja Erich Laasi (Tallinnast).

Male ja kabe turniirid.

Üle-Eestimaalse Noorte Ühingu Tallinna osakonnas algas 3. veebr. s. a. maleturniir nimetatud osakonna malemeistri nime pääle. Sellest turniirist võtavad 10 mängijat osa. Mängitakse 2 korda nädalas.

Eesti spordiseltsis „Kalevi“ algas 3. veebr. s. a. maleturniir „Kalevi“ malemeistri nime pääle. Osavõtjate arv on 14. Mängitakse 2 korda nädalas.

„Majak“, Ameerika „Young Men Christian Association“ Vene osakond, avas 1. skp. male ja kabe turniirid A. Burmeisteri juhatusel. Seni on endid registreerinud umbes 22 osavõtjat, kelle hulka kuuluvad kõige väljapaistvamad maletajad kolmest Tallinna Vene õpekeele gümnaasiumist. Mängitakse igal pühapäeval k. 1 alates Vene gümnaasiumi ruumides, Narva mnt. 6a.

Maleosakonna kirjakast.

Hra. E. L. Teie lahenduskatse ülesande nr. 41 kohta (1. V h5—a5) ei vii sihile, sest järg on O f4—d6.

Mitmele lahendussaatjale. 1. L h4—d8 ei ole õige, sest vastus on O f4—e5 (ehk—g5).

Hra E. R. Teie lahenduskatse ülesande nr. 40 kohta (1. O f2—b6) on ebaõige, sest mustad vastavad K e5—d6.

3	12	6	4
18	16	15	17
5	14	8	7
13	11	9	10

Arvemõistatus.

Numbrid tulevad nii säada, et nad pahemalt paremale ja ülalt alla annavad sama arvu.

O. A.

„Vikerkaares“ nr. 3 ilmunud „Ruuttlesande“ lahendus.

1	2	3	4	5	6	
2	2	6	6	3	2	
3	8	3	2	4	1	: 21
4	5	2	4	1	5	
5	2	5	3	5	1	
6	2	2	2	3	6	

Õiged lahendused saatsid: Tallinnast: Pikker, Eedi, Väike Valdi; Tartust: Must Mees, Jüri; Viljandist: Vaua Laine; Rakverest: Edgar-Rakverest; Väändrast: K. Kajak.

Vikerkaarlased, teatage kõigile, et ilmub

Vabaduspäeva Vikerkaar

(nr. 8) suurendatud kujul, värvilise kaane, huvitava päevakohase sisuga. Üllatuseks hinnata kaasanne, mäng „Merilahing“.

Nr. 7.

Vastutav toimetaja: Ernst Raudsepp. * Tegev toimetaja: J. Neggo-Võsalo.

1925.

Väljaandja: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

Toimetus ja talitus: Tallinn, Pikk t. 2 (Päevaleht). Kõnetr. 17-96. Toimetuse kõnetunnid teisipäeviti ja reedeti kl. 1—2.

Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid ja „Päevalehe“ tellimiste vastuvõtjad.

Tellimishind: kuus postiga 60 mk., veerandaastas 180 mk., poolaastas 360 mk., aastas 720 mk. Üksik number 15 mk.

MÕTTEID ENDAKASVATUSEST.

(Antero Vipunen, „Nuori Voima'st“)

Auahnus.

Auahne inimene tahab saavutada ilmas kuulsust. Ta tahab edeneda ja saada ülistatavaks. Ta igatseb pääseda silmapaistvale kohale ja saada austatavaks isikuks. Ta tahab koguda tihti palju vara. Auahned inimesed on sageli teinud kombulsvastaseid tegusid, ent auahnus on ka virgutanud inimesi väärtuslikele tööle ja toimingule, millest on olnud kasu muilegi kui neile endile. Auahnus on olnud justkui vahelülilis, mis on annud inimesele küllalt jõudu ja hoogu raske töö sooritamiseks.

Niisugused on auahnuse omadused. Mida võiks ütelda ta moraalsest väärtusest? Kui inimene näiteks töötab ainult oma edenemiseks, kui ta katsub koguda niipalju vara endale kui võimalik, kui ta katsub hankida endale nii palju kuulsust kui võimalik, mõtelda ainult enda pääle, siis talitab ta omakasu püüvalt. Omakasu peab aga ilmast kaduma, sest see takistab edennemiskäiku. Kui kõige selle põhjuseks on auahnus, nagu sageli on asjalugu, siis pole auahnus ülistatav, ei või teda pidada omaduseks, mida tuleb endale püüda, vaid peab sest pahest vabanema niipea kui võimalik, sest see on mõnele inimesele suurimaks raskuseks moraalsel kasvatusteel.

Aga auahnus ei anna põhjust inimesele säada oma edu ja isikut teistest kõrgemale, vaid see võib tuua otsekohest kahju teisele inimesele. Inimene võib minna omakasu püüdes nii kaugele, et ta tihti tahtmatultki sunnib kannatama teisi inimesi enda pärast, kannatama just seepärast, et tal endal läheks hästi. Sarnaseid näiteid võiks tuua Napoleoni auahnusest. Tema auahnuse pärast hävinesid tuhanded inimesed. Tema tahtis võimust ja kuulsust, aga ei mõtelnud millised tagajärjed võivad olla sest teistele inimestele. See ei

ole muud kui pime omakasupüüd, millest inimene peab katsuma vabaneda, et jõuda oma kõrgeimaile eesmärkidele. Ent mis on ütelda niisugusest auahnusest, mis ajab tegutsema teiste inimeste kasuks ning üldiseks eduks?

Kui inimene teeb midagi hääd ja kasulikku, millest saavad osa mitte ainult tema üksi, vaid ka teised, siis ootab ta tööst mingit palka, mingit tasu selle vaeva eest, mis ta nägi töö juures. Samuti soovib ta kiitust töö eest. Ta ootab tänu inimestelt, kuigi seda südames ei looda. See on auahnuse lihtsam kuju. See muutub küll eri varjundeis, kuid see on tavalisem ja kergemini märgatav.

On tähtis, et inimene teeb hääd, kuid sama tähtis ehk veel tähtsam on see, et need põhjused, mille tagajärjel ta töö sooritab, oleksid puhtad. Kui põhjusena on auahnus, või kui sest oodatakse tasu, on selles juba veidi omakasupüütu. Oma õnn ja edu on siin siiski tagaplaaniks. Ent hääd peab tegema, olles vaba omakasust. Hääd peab tegema hääd enda pärast, sest kui inimene teeb hääd, ei saa ta kunagi mõtelda enda pääle. Ta ei tohi mõtelda, missugused tagajärjed sest temale võiksid olla. Kui ta nii mõtleb, on alad, kus ta hääd võib teha, väga piiratud.

Tee siis hääd hää enda pärast. Talita õiglaselt õigluse enda pärast ja mitte seepärast, et loodad sest tasu.

Armastus sunnib inimesi elama ligemiste kasuks, kuid armastus ei tunne auahnust. Armastus ühenduses auahnusega pole tõsine armastus. Sest armastus toob vabatahtliku ohvri, armastus armastab tasuta ja tänu lootuseta, sest armastusele on küll, kui ta saab aidata, et tal on võimalus aidata kaasinimesi.

Kui inimene tahab armastada, tõesti vennalikult armastada — ja armastus on elu kõrgeim haldus — siis peab ta kõigepääält loobuma auahnusest.

MAAILMA LÕPP.

Tartu ülikooli professor D. R o o t s m a n .

Maailma lõpu mõte on sageli mõjunud erutavalt rahvahulkadesse. See pole rahulik mõte, vaid kohutav kujutlus, et maailm varsi hukub. Õudsed ennustused teatavad aega, mil „päike ei anna oma valgust, kuu saab vereks ja tähed langevad taevast maha“.

Nõnda pole ajafoos valgustamatu inimkond mitte ükskord tundnud hirmu maailma lõpu kuulujuttude puhul. Kuid vaevalt võib nüüdse aja kultuurilises ühiskonnas enam aset olla seesugusel hirmul, mis ei põhjene tõelise kindlail andmeil. Ebauusklik kabuhirm avaldub ainult sääl, kus pole veel levinud loodusteaduslikud ideed.

Olgu küll, et inimsoo kultuuri ja teadmiste iga on liig lühike ja teadus pole kõikvõimas maailma lõpu küsimuse otsustamiseks, sest et looduse mehhanism on liig keeruline, kuid siiski, on uudne täpne teadus — füüsika, astronoomia j. t. — ainuke nõuandja, keda võib usaldada ja küsida selle suure, inimsugu võrratult erutava probleemi käsitlemisel. Kogemused aastatuhandeile, mil maailma ja loodust tundma õpiti, kuid iseäranis viimased aastasadajad viisid meid veendumusele, et maailm on korrapärane ja teda valitsevad kindlad säädused.

Asudes maailma lõpu teaduslikele vaatlusele, tuleks kõige esiteks selgitada, mis on maailm. Siis selgub ka ühtlasi, kuidas tuleks maailma lõpu küsimuse pääle vaadata.

Maailm on kõik loodus, mida meie oma välismeelil tajume. Kujutlus maailmast on erisuguseil aegjärgudel ja erisuguseil isikul olnud eriline. Ühes kogemuse ja võimalise vaatepiiri laienemisega avarus ka maailm, mis alamal kultuuriastmel polnud pea muud kui ainult maakera pinna tuntud ja piiratud osa. Hiljem sai tasasest, igavesti paigal puhkavast ja kinnise taevakupliga võlviatud maakettast inimesele avaruses vabalt rippuv ja kõigilt poolt eraldatud m a a k e r a, mis 30 km. kiirusel sekundis liikudes ringleb ümber päikese.

Kuid maa, mille pinnal meie teotseme, pole ainuke

maailm, vaid võrdlemisi meie ligidal ilmaruumis hõljuvad teised maakerad, teised maailmad; need on rändtähed, mis kooskõlalises liikumises tiirlevad ümber hiiglasuure päikese ja moodustavad ühes viimasega harmoonilise terviku — päikese süsteemi. Edasi pole ka päikese süsteem ise muud kui ainult kaduv-väike tilgake lõpmatus maailmade meres.

On teada, et need luulerikkad vaimud, kes löid kord maailma loomise ja lõpu kujutluse, polnud teadlikud teiste maailmade olemasolust, mida kuulutas vaimustusega esimest korda Giordano Bruno. Nad pidasid inimese eluaset ainukeseks maailmaks ja inimest oma saatuse ja tegudega selle päämõtteks. On selge, et meie seesugusest inimkesksest — antropotsentrilisest — vaatest maailma ja looduse pääle peame enne vabanema, kui tahame rahulikult maailma arenemise ja lõpu probleeme vaadelda.

Nii on täheteaduse saavutused meie kujutluse maailmast hoopis ümber muutnud. Mingisugust eesõigustatud seisukohta meie maakeral teiste maailmade keskel ei ole. Ka pole mingisugust kristallist taevavõlvi meie üle. See on ainult meelepete. Tähed on päikesed, mis on üks teisest sama kaugel kui nad ise on meie päikesest. Tähtede hulk, mida meie võime varustamatu silmaga, pikksilma ja fotograafia abil näha, moodustab Linnutee tähtede süsteemi, millel on lapergune, ellipsoidiline kuju. Tähtede arv selles kogumikus, millesse tolmukübemekesena kuulub ka meie päike oma planeetidega, ulatab üle miljardi. Selles kogumikus tähed liiguvad nagu moleküüld gaasi massis või nagu verelibled meie kehas. Samal ajal, kui ühed tähed on alles oma nooruslikus arenemiseas, on teised juba jõudnud oma tähelise elu viimasesse aegjärku, mis ilmub enne kustumist. On tõenäoline, et tähtede universumit vaadeldes on meil tegemist oma osades järjest muutuva ja tasakaaluliselt vahelduva tervikuga, mis pea sama keeruline on kui elav organism. (Järgneb.)

Muusale.

Artur Kokk.

*Mind juhatasid käima luuleradu,
Seks istutasid õie nägusa
Mu hinge, millel iial pole kadu,
Vaid alal hoidub ikka värskena.*

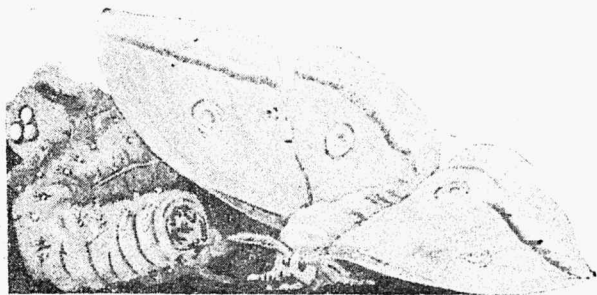
*Ja ainult oma äravalitule
Sa selle õie võtad kinkida.
Oh, et ma vääriline olin sulle,
Ja võtsid minuga end kihlata.*

*Nüüd luuleallik voolab mul nii selge
Täis imeväge võimsalt hinge seest,
Just nagu Eeden nõndasama helge.*

*Hing täitund selle õie mahladest
Mul', mille kinkis Muusa imevalge —
Võin laulda valudest ja rõõmudest.*

KOKOON.

Ungari kirjaniku Ferenc Molnari järel A. L.

Toredalt sissesäetud suurlinna korter. Igalpool jõukuse tundemärgid: moodne must raamatukapp oksideeritud hõbeilustustega; kabinetis suured, kollased Inglise nahkleentoolid. Söögitoas puhvetlaual ilusasti ridastikku säetud kõrgetel jalgadel tulbisarnased moserklaasid. Lastetuba on Ungari stiilis sisse säetud. Ümarmargused õhurgad, et laps end ära ei lööks. Vaikne hämarus. Õhus terav arstirohu lõhn. Laps lamab voodis. Vaene väike on väga kõhnaks jäänud, ta sassis juus lendleb ümber otsaesise. Laps on nii raskesti halge, et igaüks juba naeratab, kui ta juure tuppa astub; see on teatud piinlik naeratus, mis iga võõras arvab vanemate südamele võlgu olevat. Praegu pole kedagi lapse juures, päale preili. Unine vaikus. Laps istub aeglaselt voodis üles ja vaatleb preili otsa.

Preili: Sa ei maga, mu armsake?

Laps: Ei, nüüd ma ei maga.

Preili: Miks siis mitte?

Laps: Ma nägin praegu und, preili... Tulid inimesed, kõigil viiulist pääd. Igaühel oli viiul pää asemel kaela otsas. Käes hoidis igaüks viiulipoognat, nad säadsid end mu voodi ette ritta ja mängisid enda pää pääl viiulit. Ja üks neist oli nõnda paks kui Sigi Perkátay ja temal oli pää asemel bassviul. Ka tema tõmbas poognaga oma nina pidi ja sumises ja põrises nii kõvasti, et ma ärkasin.

Preili: (vaatab talle otsa, aga ei ütlenud midagi.)

Laps: Ma palun klaasi vett.

Preili: (ulatab selle talle ruttu.)

Laps: Ma ei taha enam (tõukab klaasi tagasi.)

Preili: Miks sa ei joo?

Sügav vaikus.

Laps: Kui ma nüüd suren, preili, peate teie siidusside järel vaatama. Teie peate hoolega järel vaatama, et neil ikka mooruspuu lehti oleks. Stöger ütles, et kui siidussidele punase sõstra lehti anda, siis teevad nad punased kokoonid. Mul pole aga enam aega ära oodata, kuni punase sõstra põõsad lehed saavad. . . sest et ma nüüd suren, preili. Teie oodake, preili, kuni sõstrapõõsad lehte lähevad, siis pange viis ussi ühte eraldatud karpi ja katsuge, kas nad söövad sõstralehti. Te peate neid usse eraldi laskma kududa ja peate täpialt järgi vaatama, kas nad punased kokoonid teevad. Ja kui me ükskord teises ilmas kokku saame, siis ütlete

mulle, kas nad tegid punased kokoonid või valetas Stöger.

Preili: Jah, seda ma teen.

Laps: Stögeril on enam usse kui minul.

Preili: Tõesti?

Laps: Stögeril on vähemalt mitu sada ussi. Tal on ka moorussid, need on üsna mustad. Tooge mulle õige need ussid siia, preili.

Preili lükkab väikese laua voodi ette, toob kapi päält siidussikarbi alla ja paneb selle lauale.

Preili: Siia on ussid, mu armas.

Poiss toetab end lauale ja imetleb siidusside.

Laps: Kõik on ainult terved ussid, sest et nad õigetest munadest on välja tulnud. . . Stöger on loomapiinaja. Kui liblikad kokoonidest välja ronisid ja munemist algasid, tuli Stöger meie juure ja tõi ka oma liblikad ühes, ja siis oli suur võistlus, sest mina ja Stöger vedasime kihla, kelle liblik enam muneb. Minu liblika nimi oli Pali, tema liblika — Pischta. Siis tõime kaks tükki valget paberit ja panime Pali ja Pischta sinna päale ja siis algas võidu munemine. Igaüks meist võttis pliatsi ja kirjutas üles, mitu muna ta liblik munes. Pali oli juba kakskümmend kuus muna munenud ja Pischta ainult üheksateist. Ma oleksin ka võitnud, aga Stöger on loomapiinaja. . . ja nii võitiski ta lõpuks.

Preili: Aga kuidas siis, kui too ometi. . .

Laps: Vaat, kui Pali juba kolmkümmend neli muna oli ja Pischtal ainult kakskümmend kaheksa, siis pani Stöger oma liblikale punase paberi alla ja ütles, et liblik sellest vihaseks läheb ja niipalju muneb kui ta aga vihas munedada võib.

Stöger kukkus aga sellega sisse, sest liblik sai küll vihaseks punase paberi päale ja kargas sellel siia ja sinna, aga vihas kätte makstes ei munenud ta enam ainultki muna. Pali aga pani selle vahe sees veel kaks muna valgele paberile ja nüüd oli mul kolmkümmend kuus muna. Aga siiski võitis Stöger, sest ta on loomapiinaja.

Preili: Aga ma ei mõista — kuidas siis?

Laps: Kui Stöger nägi, et ta kaheksa munaga järel oli, vajutas ta liblikat.

Preili: Vajutas?

Laps: Jah, ta võttis ta kahe sõrme vahele ja vajutas. Mitte kõvasti, ainult nõnda, tasakesi.

Preili: Ja mis sündis?

Laps: Siis tuli jälle üks muna. Ma ütlesin talle, et see on ulakus, tema aga kaitses end ja arvas, et liblikat peab masseerima. Ma ei sõandanud aga seda Pali teha, sest mul oli mu liblikast kahju. Vaeneke peab nii kui nii surema, kui ta kord oma munad munenud ja kas ma siis pean teda veel masseerima?

Preili: Ma leian selle väga kena sinust, ka loomadega peab kaastundlik olema.

Laps: Siis jättis ka Pali oma töö järel, ta peatas kolmekümne kuue juures, neist oli tal esialgu küllalt.

Stöger arvas: „Vajuta sina ometi ka oma liblikat!“ — Mina aga ütlesin: „Ei, mina ei pigista oma, kui sul häbi ei ole oma Pischta pigistada, siis pigista, mina oma Palit ei pigista.“ Siis võitis Stöger jälle liblika kahe sõrme vahele ja vajutas veel kõvemini ja nüüd oli tal korruga kolmkümmend üheksa muna, ja mina olin alles kolmekümne kaheksa juures. Natuke ma siiski kahtlesin — sest kui ma oleksin Palit masseerinud, oleksin kindlasti võitnud. Aga Pali kõndis nii rahulikult paberit mööda, et mul hale oli talle haiget teha. Oma enda tahtmisest munes ta veel ühe muna ja siis ei võinud ma Stögerit enam välja kanna-
tada. Ma ei võinud sugugi enam sinna poole vaadata, nii kõvasti masseeris ta liblikat. Ma pöördusin ka kõrvale ja kuulsin, kuidas ta mu selja taga kõvasti luges: „Nelikümmend üks. . . nelikümmend kaks. . . nelikümmend kolm. . .“

Preili: Ja siis?

Laps: Ja siis. . . võitis kihlveo. Aga Pischta suri selle pääle. Mele matsime ta aeda maha ja Stöger nuttis kui mähkmes laps. Mul oli tast hale meel, ja andsin talle ühe oma liblikaist ja ütlesin: „Ära nuta, sa eesel, sääl sulle üks teine selle eest. Sinu oma oli nii kui nii üsna laiaks muljutud suurest masseerimisest.“ Stöger nuttis aga ikka veel ja ütles: „See pole niisugune kui minu Pischta, see pole õige tõug. . . Kunagi ei saa ma enam nii hääd võistlus-liblikat!“

Pikk vaheaeg; laps on väsinud.

Preili: Sa oled väsinud, mu poiss, katsu magada!

Laps: (vahib tühjusse.) Ei!

Pikk, pikk vaikus. Siis avaneb söögitoa uks ja lapse ema vaatab sisse. Nähes, et laps ärkvel, tuleb ta tuppa.

Laps: Ema!

Ema: Mis sa tahad, mu laps?

Laps: Ema, on sul sidumishõõri?

Ema: Jah, mu laps.

Laps: Kui palju?

Ema: Nii palju kui sul tarvis, mu laps.

Laps: Mulle peab nii palju nõõri toodama kui sääl on. Kaksikümmend kera. . . veel rohkem. . . viiskümmend kera. . . palju, palju. . .

Ema tähenduse pääle ruttab preili kööki. Kaks minutit hiljem ilmub naaberkaupmehe juure teenija ja küsib: „Palun, andke mulle kõik sidumishõõri, mis teil aga on!“

Laps: Ui-je, ui-je! (Paneb kõik kerad voodi vaibale. Arst tuleb kikiparvul uksest sisse ja suudleb tummalt proua kätt.)

Laps: Ema, kas tead, mis nüüd saab? Ma teen nüüd enda kokooniks.

Ema: Mis?

Laps: Ma tulen voodist välja, lähen sinna nurka ja keerutan endast nuku nagu siidiuss. Ah, kui tore! (Ta silmad põlevad rõõmust.)

Ema: Sa ei tohi aga voodist välja tulla, mu laps.

Pikk vaheaeg. Laps hakkab tasa nutma. Arst astub ema juure.

Arst: Lubage talle seda, armuline proua. (Ta tähendab silmapilgutusega, et nüüd lapsele kahjuks juba kõik võib lubada.)

Ema: Noh, hää küll, mu laps. . .

Laps on juba voodist väljas. Preili tõmbab talle väikesed nahkkingakesed jalga ja ilusa sinise hommiku-kuue selga. Väike läheb tõsiselt nurka ja hakkab end sääl nõõrisse keerutama, nii nagu ta seda siidiussidelt näinud. Ta köidab nõõri toolide ja piltide külge. Ära ütlematu õnn hiilgab ta näokesest. Preili ei või seda edasi enam päält vaadata. Ta läheb kööki, istub söekastile ja nutab. Poiss kujub virgalt oma kokooni edasi, mis ikka enam ta ümber tiheneb.

Veerand tundi valitseb sügav õudne vaikus. Sääl hüüab laps äkki läbi nõõrivõrgu väsinud, peaaegu sivistava, kuid siiski naljatava häälega.

Laps: Küll ma end juba läbi närin. . . siis ronin ma kokoonist välja. . . ja siis lendan ma. . .

Pikkamisi läheb pimedaks. Vaipadega kaetud tubades valitseb sügav vaikus. Kuulda ainult väikeste käte tasast askeldamist. See jääb ikka tasasemaks ja lõpuks vaikib täiesti. Siis äkki rebitakse uksest lahti ja liüakse kinni, kaks teenijat jooksevad läbi toa. Arst viskab oma tsilinderkübara kõrvale ja preili jookseb värisedes telefonij juure. Toaneitsi süütab kõik lambid. — Majaemand hiilib läbi rutuga lahti jäetud ukse tühja kööki.

SIIDILIBLIKAD.

Siidiliblikate kodumaaks on Aasia, nimelt Hiina, Jaapan ja India. Kuid säält on need kallid lõngaketrajad edukalt levinud kõikjale, kus nelle vähegi soodsaid elamistingimusi leidub. Ka Euroopas kasvatatakse neid ja isegi meil — meie Saaremaal.

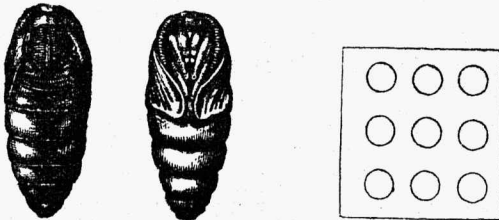
Siidiliblikad on mitmet selti. Ühe tuntumana võib nimetada moorusliblikat. Ta on 32—38 mm. lai, jahuvahge ehk pärilhall, kahvatute kollakaspruunide põiktriipudega tiibadel ja mustakarvaliste katsumissarvedega. Teda kasvatatakse Hiinas, Jaapanis, Indias ja ka Euroopas. Tema munad näevad välja pikergused, lame-daks muljutud; on 1—1,5 mm. pikad, tahvelhallid, sink-

ja, lillaka ja rohkeka varjundiga. Munad hoiduvad ületalve. Tõuk on eslotsa mustjaspruun, kuid muutub esmakordse kestaajamise järele pärilhalliks pruuni ja kollasesse kalduva varjundiga. Mõnede teiste liblikatõugude juures on tõugud mustjashallid või sametmustad ehk tumedate põiktriipudega kogu kehal. Nagu tuttav, on tõukude keha jaotatud rõngasosakesesse. Siidiliblika tõugul leidub üheteistkümmendal rõngasosal nahagake; pääst kuni selleni jookseb tal sinkjashall vöödi. Kolmanda ja kaheksanda rõnga seljaküljel leidub kaks poolkuurtalolist plekki.

Tõugu siidinäärmed moodustab mitmekeeruline to-

ruke, mille tagaosa eristab meesarnast, vedelat siid- ainet, mis ahtakeste kaanalikeste kaudu valgub pääs asuvasse ketramistüükakesse. Tõuk muudab oma kesta neli korda ja 30—35 päeva pärast munast väljapugemist on ta siidi valmistamiseks küps. Kahest peenest ava- usekesest suu alupoolel nõrgubki välja siidaine, mis õhus silmapilk kõvaks niidiks hangub. Niidid hakkab tõuk pääga ∞ kujulisi liigutusi tehes end siidniidisse mäs- si- ma, keerd keeru järele, kuni ta lõpuks enda on sisse kerinud tihedasse siidkerra (kokooni), mis on moodus- tatud ainsast, ligi 1000 kuni isegi üle 3000 m. pikast niidist. Kokoon on piklik-ümär, õlgkollane, Jaapani lib- likatõugude juures rohakas, valgete liblikate juures val- ge. Ristsugutuse teel saavutatakse kuld kollaseid ja mitmesuguste teiste värvivarjunditega kokooni.

Keheksa päeva pärast enda siidniidiga ümberkeri- mist muutub tõuk tupeks, ja järgmise kaheksa päeva pärast lendab, kokooni läbi puurinud, tupest välja — uus liblik.

Siidiliblika tõuk, selja ja kõhu päält. Paberisse lõigatud augud, usside ümbermahutamiseks

Emaliblik võib mõnede päevade kestes munedu umbkaudu 400 muna ümber, mille järele ta sureb. Ül- diselt on liblikate eluiga lühike, kestab vaid mõningad päevad.

Siidiliblika tõuke söödetakse mooruspuu lehtedega ja viimasel ajal on seks suure eduga hakatud tarvitama ka mustasõstra lehti.

Oma võrdlemisi lühikesel eluajal pole tõuk sugugi täiesti vaba igasugu õnnetute juhtumuste ja haiguste hädaohust. Need võivad teda kergesti tabada ja mõ- nikord hävitada isegi kogu suured tõugulavad. Nii näi- teks plekitõbi ja unitaud. Viimane tabab vaeseid tõuke tavaliselt nimelt otse siidküpsiks saamise eel. Sää- rasele haigusele saagiks langenuke muutub lõdvaks ja uimaseks ning sureb pea; mõni tund hiljem hakkab temast levima vastikut lõhna, ta muutub mustaks ja pudrutaoliselt pehmeks. See taud võib suured kasva- tuslavad hävitada kahe kuni kolme päeva jooksul.

Siidiliblikate kasvandustes säetakse kevadel, mõ- ningad päevad enne mooruspuude rohelseks muutumist, munad väljahaudumiseks laiali ruumidesse, mille tem-

peratuur alates 0°, kerkides iga päev ½ kuni 1° võrra, tõuseb lõpuks 22—25°. Ka tarvitatakse munade välja- haudumiseks sellekohaseid haudumisahjusid, mida soo- jendatakse lampide abil ja ventileeritakse torukeste läbi. Kümne kuni viieteistkümne päeva pärast tulevad tõu- gud munadest välja, nad tõstetakse noorte mooruspuu

Kudumisaäarmed.

lehtede abil üles ja asetatakse sellekohastele lavadele. See ja ka kõik tarbeasjad peavad enne hoolega puhas- tatud olema ja, kus võimalik, desinfitseeritud. Soojus on siin harilikult 21°, kusjuures tarvilik on alatine õhu- vahetus. Igal teisel või kolmandal tunnil, välja arva- tud kestamuutmisajad, söödetakse kasvandikke. Selleks tarvitatakse, nagu juba eelpool tähendatud, mooruspuu ja mustasõstra lehti. Valgelt mooruspuult võetakse le- hed; nad peavad olema värsked ja kastest kuivad. Kuni neljanda kestamuutmiseni antakse tõukudele lehti lõika- mismasina abil purukspoetatult.

Tõukude kasvades peab neile alatasa avaramalt ruumi tegema. Esimese kestavahetuse järele tuleb lava jäänustest ja toidust ülejäänud lehearasukestest hoolega puhastada. Selleks otstarbeks säetakse tõukudele pää- le võrgukesed ehk aukline paber, mis ülaltpoolt moo- ruspuu lehtedega kaetakse. Peagi ronivad lavaelani- kud läbi võrgu ehk augukeste üles veetlevale rohelusele ja niidid pole raske neid nõnda asetada uuele aluspin- nale.

30—35 päeva järele lõpeb tõugu söögiisu; ta on siidküpsiks saanud ja algab oma kallist ketramistööd. Selleks kantakse tõugud nende seniselt asukohalt üle ketramiskodadesse, mis lavade vahele ehitatud kuivade õlgede ja hagude kimbukesist. Kaheksa päeva hiljem

Unihaike tõuk.

korjatakse kokoonid ühes nendes peituvate tupenenud tõukudega ja asetatakse ahjudesse, kus soojus üle 60°. Muidugi sureb sarnases palavuses kokoonielanik, kuna tema siidise kambrikese pärivad ahned kasvandusoma- nikud. Elujõulisematele tõukudest säästetakse elu seks, et neist tekiks uued liblikad munema uusi, kallilt hin- natud mune.

S. Wörishöffer. Noorsoole toimetanud Victor Neggo.

7

Kui päev juba veerema hakkas, astus Tippoo mõlema noormehe juure. „Te võite magada,“ ütles ta, „jalutada, teha, mis tahate, faringid, hoiduge ainult jumalakujuuga platsile lähenemast. Täna õhtul võetakse sääli piha talitus ette. Pärismaalased ei soovi, et neid selle juures võõrad silmad vahivad, seda mõistate ju ise väga hästi. Mina kuudun õigeusulistest hulka ja naeran shanide*) kaitsejumalate üle; aga seda ei tarvitse meie küllarahvas ju teada. Ikka kavalalt!“

Naerdes läks ta minema. Noormehed järgisid talle nägematult, ronisid ebajumalakuju lähedal vana, kõrge palmi otsa ja asetuisid selle ladvas kaunis mugavalt. Alt oli võimata neid silmata.

„Juba hakkab rahvas kogunema,“ sosistas Richard mõne aja pärast. „Vaata, sääli ongi juba vana Bowandi mõlemad pojad.“

Harit-Zeb ja Au-Gond ilmusid kumbki iseküljest. Mõlemile järgisid teenrid, kes istepolstreid kandsid. Nad ei vahetanud ühtki sõna ega tervitust. Nad olid väga kahvatud.

Nüüd hakkas mehi ja naisi kohale valguma. Kõik kandsid piduriideid. Sõna lausumata ja mahapöördud pilkudega jäid nad seisma. Kogu plats oli peagi tungil täis.

Ümberringi valitses surmavaikus.

Äkki kuuldus teatud kauguses kellukeste helin. Nagu oleks neid puudutanud mingi nõiakepp, nii jäid kõik kuulatama. Mõned naised hakkasid nuuksuma ja kõrvaldati kohe platsilt.

„See võib ainult Tippoo olla,“ sosistas Richard.

„Tunglavaigus!“ vastas Oskar sama tasa. „Loode-tavasti oleme küllalt hästi varjatud.“

„Ära muretse, meid ei näe keegi.“

Kiila poolt lähenesid nüüd kaksteistkümmend tunglakandjat. Nende keskel kõndis fantastilises riietuses härjapõlvlane. Turban ja päälmine riid olid valgest riidest, millesse suured, kummalised, mitte just ilusad hilled olid koetud. Kelmi jalad asusid valgeis sandaalides. Kogu keha, pääljaest jalatallani, oli kaetud väikeste vahetpidamata hellsevate metallkellukestega.

Talle järgis kiila orkester. Ees sammus mees hiiglasuure metallvibuga, mille küljes rippus hulk kellukesti,

*) Shanid — mongoolide Ida-Aasia grupp. Asuvad Taga-Indias, Burmas, Siamis, Assamis ja Lõuna-Hiinas.

sellele järgnes teine hiigla metallanumaga, siis sarvepuhujad, kellade kõlistajad ja tamtampõristajad*).

Kaksteistkümmend tunglakandjat asetuisid ringi ümber palmi ja selle all seisva kuju ja altari. Suur anum asetati puu alla ja selsesse asetati vibu. Muusikamehed istusid mõlemale poole.

Tippoo astus lähemale. Nagu mingi käsu pääle kummardasid kõik pääd. Ta tagus vastu vibu nõnda, et kõik kellad hellsesid. „Mu sõbrad,“ algas ta, „te tunnete kõik seda vaimu, kes selle puu ladvas asub ja tema poolt äravalitutele selle kuju suu läbi kõneleb. Olen tihti üks neist äravalituist olnud, vahest läheb see mulle ka täna korda — peame ära ootama, kas mu nõidumine on küllalt võluv.“

Ta vaatas silmitsedes ümberringi ja viipas siis mõlemile parsile, kes aeglaselt pisti tõusid. „Kui Bowand, kelle hing Brahma süles hingab, maapäälsest elust pidi lahkuma,“ jätkas ta, „siis mõtles ta oma poegade ja suure vara pääle. Bombay maakonnas kuulub hulk maad parsidele, kuid faringidele veel rohkem. Kui mõni majapidamine kiratsema hakkab, siis omandavad nad selle kerge vaevaga rajõttidele kahjuks. Seda pidas Bowand silmas, kui ta suurema hakkas; seepärast ei soovinud ta varanduse müümist ega jagamist, vaid käskis oma poegi vennalikult koos elada ja kõike koos kasutada. Tema nõu oli tark, kuid noored mehed ei taha seda kuulda võtta, nad soovivad lahku minna; nad arvavad, et ainult üks neist isand võib olla ning teine olgu sulane. Sel tunnil ja sin paigas peab nüüd valm kõnelema, kes kiila päriharraks jääb ja kes lahkub, et kunagi mitte enam tagasi tulla. Mõlemad vennad alluvad jumaluse otsusele.“

Ta oli lõpetanud. Kõigil nägudel peegeldus ta sõnade mõju. Palga pühaduse pääle vaatamata, kuuldus koosolijate ridades elav sosin.

Nende sissejuhtivate lausete järele algas piha talitus, salapärame ja kummaline nagu kõik Indias, tol imede ja nõiduste maal.

Kõigi nähes tõi Tippoo ta enda poolt valmistatud rohu. Siis puudutas ta kergelt terasvibu.

Sama ettevaatlikult puudutas keegi teine nagu vastuseks metallanumat. Siigavaim pas, segunes heleda-kõlaliste kellukeste häälega.

Tamtamlõök ja pasunate vaikne, meloodiline heli täiendasid kontserti.

*) Tamtam (gong) — suur metallplaat, mida metallnuga põristatakse.

Tippoo muutus rahutuks, ta hingas sügavamalt, ta näppis siin-sääil oma riietust.

Teine hoop vastu vibu oli juba kõvem.

Ka vastused vasakult ja paremalt palsusid tugevamaks.

Tippoo sirutus kikkivarvule, ta vahtis üles palmiladva poole, iseäralik värin käis tal üle keha.

„Tuleb! — Tuleb!“

See sõna kõlas kui kerge huigatus, kuid siiski mõistsid teda kõik päälyaatajad. Naised nruksusid, mehed astusid erutatult ühelt jalalt teisele, siin-sääil pistisid mõned putku.

Alguses õrnad harmoonilised hääled muutusid iga silmapilguga ikka marulisemaks, väljakannatamatumaks. Tamtam ja metallanum, kell ja pasun rökkasid võidu, igaiüks näis teist sumbutada, teiste üle valitseva tahtvat. Sääljuures ei püüdnud ükski muusikameestest taktist ega viisist kinni hoida, vaid kõik olid ametis, et võimalikult karjuvat, põrgulist lärmi teha.

„Jumal aidaku meid!“ hüüdis Richard. „Ma langen varsi kui valminud puuvili alla, kui see veel kaua nii kestab.“

„Ja mina muutun peagi küpsiseks, sest üks tungaldest küpsetab mind aegamööda! — Aga vaata härjapõlvlast, nüüd algab hullustus!“

Tippoo oli sel hetkel tantsima hakanud. Ta silmad põlesid, käed haarasid metsikult õhku, ta rind lõõtsus. Pea ähvardas ta rusikaga, pea ulus ta nagu meeletu.

Äkki sööstis ta nagu panter õhku, rebis ühe mehe käest tungla, kooris käikse üles ja hoidis palja ihu tules. Kõrvenud hais täitis õhku. Nõid tantsis ikka hullumais hüpetes, ta kummardus siia, sinna, ta pillus igasse nurka nagu otsiks ta midagi.

Sada kätt sirutusid korraka talle vastu — igaiüks neist pakkus talle teravat, ihutud nuga.

Tippoo haaras suurima, vilhtus sellega nagu meeletu õhus ringi, siis tõmbas ta sellega äkki üle mõlema käeselja, nõnda et veri aina purskas.

Pikalt veniv hüüid tungis kähisevalt ta kõrist, ta taarus.

„Huu-ooh! Huu-ooh!“

Ja nüüd sähvas nuga üle otsaesise. Veri nõretas rubiinidena ta valgele riitile.

„Mu Jumal,“ sosistas Oskar — „seda me ei tohi sallida!“

„Pst — ta kriimustab ju ainult ettevaatlikult nahka, muud midagi. Lõikaks ta sügavamale, siis peaksid ju ta nägu ja käed armidest üle küllvatud olema! — Ahaa, nüüd on järg õnnetu kuke käes!“

Tippoo õlendas altari alt varemalt sinna paigutatud elusa kuke välja, rebis tal metsiku liigutusega päa otsast, paiskas selle eemale, siis jäi ta nagu allikast purskavat, sooja verd, sellest vahete-vahel kordamisi mõlema käega mõne käputäie kujule pritsides.

Tippoo väline kuju oli nüüd lihtsaks hirmus.

Ikka kitsamais ringides, ikka meeletumais hüpetes kargles ta ümber savist voolitud ja metsiku maaliga kaetud jumalakuju. Äkki avaldus märatsevais sööstetes ehmatus ja hirm; ta taganes, sirutas mõlemad käed nagu kaitseks ettepoole ja kuulatas.

Ta väike kuju langes üsna kokku, hambad lõgisesid, rind kähises. „Jah,“ ümises ta, „jah — ma kuulen.“

„Vaim kõneleb!“ sosistasid pärismaalased hirmu pärast lõdisedes. „Kas on see Harit-Zeb, või Au-Gond, kelle ta meile valitsejaks määrab?“

Nõid noogutas pääd. Ta silmad olid kõvasti suletud.

Ning jälle tantsis ta, jälle kõlas ta „Huu-ooh! — Huu-ooh! — Huu-ooh!“ läbi õise vaikuse. Siis kuulatas ta uuesti. „Harit-Zeb! — Harit-Zeb! — tema peab see olema.“

Kahetsev sumin kõlas rahvahulga ridades. Too, kes kareda käega nende maksusid sisse nõudis, pidi nende isandaks saama; hää, lahke mees aga, kogu küla vaeste häätegiija, aeti minema.

Kui Au-Gond üles tõusis ja vaikides minema läks, ruttasid kõik talle järele, et ta hõlmu suudelda.

Harit-Zeb aga pidi ära tundma, kui soovimatu ta neile oli. Keegi polnud teda tervitanud, keegi ei hoolinud temast, ta seisis üksinda, kiindudes pilguga oma liitlase, nõiasse, nagu tahaks ta öelda: Seda tegid sa hästi, sulle lubatud tasu pead sa saama!

Tippoo ei kuulnud ega näinud midagi. Mõlema käega haaras ta ebajumalakujust kinni, siis langes ta minestanult kummuli.

KAHEKSAS PÄÄTÜKK.

Usside söötmine. Tiigri ilmumine. Jumalakohtu otsus. Harit-Zebi surm. Richardi usuteadus. Õnnelik põgenemine.

Pärismaalased lahkusid viimase meheni platsilt. Ka Harit-Zeb hakkas minema. Tunglad hakkasid kustuma. Tuul muutus jahedamaks. Nagu surnu lamas Tippoo ikka alles verest nõrguval rohul.

Richard raputas pääd. „See pole enam velderdamine,“ ütles ta, „lähem, vaatan, kas ta abi vajab, kas suudan teda äratada.“

Oskar viipas talle. „Pst, kuulen samme!“

Nad kuulatasid mõlemad, siis noogutas Richard väga rahutult. „See on Hondin! — Jumalale tänu!“

Kustuvate tungalde tulepiirkonda ilmus indiaanlase kõrge kuju, edukalt eraldudes ärasõtkitud, segi püherdatud ümbruskonnast, verega kaetud kogust kuju jalge ees, kokkuvajunud kehast, mille inimsarnasus peaaegu oli kadunud. Ta kummardus ja tõstis meelemõistusetu nõla kätele.

„Hondin!“ hüüdis Richard.

Elevandijahi pilgud järgisid häälele. „Kas oled sina, faringi?“ küsis ta imestades.

„Oleme mõlemad siin! — Kas vajad meie abi?“

„Ruttu tulge alla. Ruttu, ütlen ma!“

Käsk täideti kiiresti, siis tõstsid kõik kolm minestanud härjapõlvilase õlale. Vaevalt oli minut aega möödunud, kui Harit-Zeb ümberkaudsete pöösaste vahele nähtavale ilmus.

„Kas ta veel elab?“ küsisid rohkem ta pilgud kui sosinal lausunud sõnad.

„Muidugi, sahib! Ta on juba tihti sarnases seisukorras olnud ja alati kiiresti toibunud.“

Parsi kadus ööpimedusse. Ta näol oli ilme, kui oleks ta halva sõnumi saanud.

Hondin ja ta kaaslased kandsid minestunu hurtsikusse, kus mahaut talle mõne tilga rohtu andis, teda küllma veega uhtus ja ta peopesasid hõõrus, kuni ta jälle tolbus või vähemalt silmad avas ja oma kaaslased ära tundis. Kõneleda ta ei saanud.

Hommiku poole küsis ta: „Kas Harit-Zeb oli siin?“ „Mahaut raputas pääd. „Maga,“ ütles ta. „Sul on seda väga vaja.“ Siis astus ta välja; oli aeg usse sööta.

Bambusest punutud, kerge, kuid tihe ja vastupidav puur avati ja teatud arv vaeseid, elusaid olevusi, hiiri, suuri ämblikke, väikseid linnukeid, isegi rotte, aeti sinna sisse. Siis võttis mahaut tulipunase lapi, avas ettevaatlikult ussikorvi ning hoidis, kui üks uss keelt niipsates oma pää välja sirutas, riidetüki selle avatud lõugade ees.

Kohe kuudus sisisev hää ja madu hammustas vihasele rilet.

Selle pääle näis mahaut oodanud olevat; ta haaras niitud pikema jututa mao kaelast kinni, tõmbas selle korvist välja ja asetaski ta toidupuuri, kus kägistajat hale hädakisa tervitas. Üksteise järele talitas ta samuti kõigi kümne maoga.

Oskar ja Richard olid uudishimulikult päält vaadanud.

„Hondin,“ küsis viimane, „miks lased sa neid elukaid enne nendesse puudutamast toda punast rätti pureda?“

Indiaalane naeratas peenelt. „See on õieti küll ärisaladus,“ vastas ta, „ja ma ei peaks sellest kõnelema, aga te ei räägi ju sellest kellelegi, eks ole?! Kobra mürk uueneb pääle väljapritsimist alles mitme tunni pärast. Kui niitud madu mingit elutut keha pureda on lastud, siis võib temaga talitada nagu vihmaussiga — ta on kahjutuks tehtud. Seda teab Tippoo ja seepärast jääb ta ka pääle söötmist nii rahulikult ükski nende seltskonda. Kes tahaks siis muidu väikese tulu pärast oma elu kaalule panna?“

Vahepääl roomasid maod sisesedes ja kõrgele tõstatatud päädega puuris ringi, et kassisarnaselt oma ohvrit enne haaramist taga ajada ja heidutada. See vaade oli nii vastik, et noormehed söötmise jälgimisest loobusid.

Hurtsiku ette ilmus niitud küllaline küllalise järele. Harit-Zeb pistis oma kahvatu näo üle uksevärvi ja vahetis rahutu põlevate silmadega hurtsikusse. Küllavanem ilmus ja ka mitu rajoti tahtsid maksu mis maksab vaimudemanaajaga kõneleda. Hondin näitas neile ikka alles magavat haiget. Nagu pahast vaimust aetud põgenesid ebausklikud hurtsiku piirkonnast, värisedes kogu kehast ja kahvatud nagu varjud.

Vaim oli eelmisel öhtul liig vägev olnud; ta oli manaja kägistanud või talt mõistuse röövlnud.

Ning siiski nõudsid nad, et Tippoo manamist kordama peaks.

Surnud pärishärra nooremat poega oli palutud esialgul veel kohale jääda. Harit-Zebi ei sallinud keegi.

Kus kaks rajoti üksteist kohtasid, sääl kõneldi temast, ja kus ta küllatänavale ilmus, sääl nägi ta süngeld

pilke ja kõrvatekäänavaid elanikke, kes ei soovinud teda teretada.

Mäss väiksel möödul hõõgus tuha all.

Öhtul paistis kuu pilvede vahelt välja. Tippoo istus oma asemel, Harit-Zeb seisisk ta ees ja lehvitask vahetpidamata valget rätti, et haigetoa õhk teda ei roojastaks. Hondin oli mõlema noormehega külla läinud.

„Tähendab, sa ei tantsi enam teist korda?“ küsis parsi.

Tippoo võpatas. „Esialgul ei suudaks ma seda, sahib, isegi siis, kui tahaksin.“

„Hüüva. Vaata siia, mees!“

Ta pani kuldtüki kuldtüki järele vaibale, kuna härjapõlvlane ahnelt kollast meelitavat metalli kogus ja oma riiete alla peitis.

„Kas oled rahuldatus?“ küsis Harit-Zeb.

„Täna sind, sahib.“

Parsi käänask ukse poole, tuli aga siis veel kord tagasi. „Hõia end mind petmast!“ ütles ta, „sa ei pääseks siit eluga.“

Tippoo kõigutas pääd. „Ma ei mõtlegi sind petta, sahib,“ vastas ta.

Süinge näoga mees lahkus toast ja Tippoo tõmbas ta selja taga oma näo mõnitades viltu. Siis korjask ta raha vaiba alt kokku ja faskis selle kõliseses läbi sõrmede ussikorvi libiseda.

Harit-Zeb läks vahepääl koju. Ikka pimedamaks ja pimedamaks muutusk algav öö. Vaimuallari juure olid küllaelanikud sajuti kokku tulnud. Nad ei lootnud enam eelmisel öhtul korraldatud manamise kordumist näha saada, aga viimased sündmused hoidsid neid ärevuses. Kui parsi neist mööda sammusk, pöördusid kõigi pilgud ähvardavalt ta poole.

Meie noored sõbrad viibisid ühes elevandijuhiga rahvahulga keskel. Täna öhtul olid rajotid liig ärevas meeleolus, et valgetele suuremat tähelepanu pühendada. Võib olla hoidis ka Hondin kohalolek neid pahameelt avaldamast. Oskar ja Richard seisisk üsna palmi all, kui äkki midagi juhtusk, mis kõigi meeltele vägevast mõju avaldas ja seisukorrale ühe hoobiga sootuks uue ilme andis.

Tumedale lehestiku tagaseinale ilmus, kuuvalgusest tabatud, pruunitribuline ülgripää, silmadega rahvahulgasse kiindudes. Vägev loom seisisk liikumatult paigal, ainult karvane saba piltsutas maapinda ja lai rind kerkis urisemisest, mis ta äärmist viha avaldas.

„Hondin,“ hüüdis Richard, „Tiger! — Tiger!“

Mahaut haarask äkki ta käsivarrest valusalt kinni. „Vait!“ ütles ta tasa. „Ära kõnele ühtki sõna, faringi, kui sulle elu armas on!“

„Aga, kas tahate siis röövikut puutumata jätta?“

„Vait, ütlen sulle!“

Kogu rahvahulgas polnud kedagi, kes röövloomade ei näinud, kuid seegipärast ei muutunud ükski ehmatus, ei mõelnud keegi end kaitsesma hakata. Nad surusid end ainult tihedamalt koomale.

„Bowand! — See on Bowand!“ kõlask sosinal nende ridades. „Pole kahtlust, ta ei soovi, et ta noorem poeg minema aetaks! Ta tuleb Au-Gondile oma abi pakuma. Kindlasti mõistisk härjapõlvlane teda valesid.“

Igaiüks kõneles, igaiüks avaldas sosinal oma arvamist ja kahtlust.

Selle üldise, äärmuseni kasvava ärevuse ajal hoidus tiiger täitsa rahulikuna. Ta näis kõike hoolega tähele panevat.

Richard pani käe elevantijuhji käsivarrele. „Hondin,“ ütles ta, „mis on neil inimestel? Kas nad kõik hulluks on läinud?“

„Tule ainult kaasa!“ vastas Hondin. „On parem, kui lahkume!“

„Ja tiigrisse ei puuduta keegi?“

„Jah, tule ainult!“

Nad sammusid küla poole minema, Hondin päris rahulikuna, mõlemad noormehed õige mõnutus meeleolus.

„Noh, Hondin,“ ütles Richard, „mis lugu on selle tiigriga?“

„Minu kaasmaalased usuvad,“ vastas mahaut, „et siitilmast lahkunud isikud, kes mingi tähtsa asja õiendamata on jätnud, pääle surma tiigrikuul tagasi tulevad ja paigas, kus nad elasid, end oma tuttavatele ilmutavad. Päris võorastega ei tee nad tegemist, kes aga asjasse on segatud, peab neile isiklikult ja üksj vastu astuma, et leida oma teenitud tasu või tiigrist puudutamata jäänud seeläbi vabaks mõistatama.“

Richard raputas pääd. „Sinu kaasmaalased arvavad siis niid, et tiigri pruunkollases nahas asub surnud Bowand?“

„Jah.“

„Ja Hondin, kas ka sina seda usku võid jagada?“

Mahaut vaikis. Ta ei soovinud oma arvamist avaldada. Siis läks ta teateid koguma.

Harit-Zeb ja Au-Gond olid juba järgmisel hommikul küllavanema kaudu oma surnud isa ilmumisest kuulda saanud. Neile oli nõudmine esitatud küla elanikkude juuresolekul tiigrikuul ilmuvale vastu astuda. Kuna noorem vend kohe oma nõusoleku avaldas, sattus vanem kirglikku vihahoosse. „Asi on juba otsustatud,“ vastas ta, „vaim kõneles juba.“

Aga see ei aidanud midagi.

Külarahvas kogus salkades sünge kivilossi ette ja teatas esitajate kaudu oma pärisõhrale veel kord, et ta õõ saabumisega selle täpset ilmumist vaimualtari juure ootab. Niid pidi ta tahes või tahtmata oma nõusoleku avaldama; tõrkumine oleks seelsuse kaotamisele võrdunud.

Nii kõlas siis ta jah vandena; ta kiristas hambaid võimetus vihas.

Aeglaselt hülisid tunnid ajamerre. Kas ilmub tiiger uuesti? See oli see küsimus, mille endale igamees külas säadis.

Saabus õõ. Richard hüüis nägematult Hondini järele vaimualtari juure.

Richard oli oma piustolid laadinud ja võttis nad tasku peidetuna ühes. Oskar jäi Tippoo ravitsejaseks hurtsikusse.

Mõlemad parsid, Harit-Zeb ja Au-Gond, olid juba kohal, kuid seekord juba teenrit ja mugavate polstri-teta. Nad toetusid puude najale, mõlemad vaikides ja väliselt rahulikud, kuigi just nende hinges torm palju ägedamalt möllas kui päältvaatajate omas. Nad kiindusid nagu kõik koosolijad pilkudega ohvrialtarisse.

Ümberringi käis Bowandi nimi huulelt huulele, käis küsimus, missugune saab saatus otsus, mida võis

tuua iga lähem hetk. Kui tiiger uuesti ei ilmumud, mis siis?

Harit-Zeb näis muigavat. Aeg muutus hilisemaks ja hilisemaks. Ükski vaim ei kuulutanud oma tulekut. Nägematud võimud polnud ta vastu midagi paha, midagi ähvardavat otsustanud.

Ta tundis end juba ohuta. Oli ta juba kord vastuvaideamatult pärisõhrraks tunnustatud, siis pidid tõrkujad rajofid kibedalt kahetsema, et nad teda olid haavanud.

Sel hetkel kuudus rahvahulgas sumbutatud, tume hääl. Sää, otse vaimualtari taga seisis tiiger. Täna läikis hürmalt ta punane keel, hõõgusid nagu sõed ta kurikavalad, õelad silmad.

Nagu mühav voog pööras külarahvas mõlema parsi poole. Kõik kõnelesid korraga, kõik näitasid röövloomu poole, iga hää nõudis iseäralliku, mitmes paigas veel tänapäev Indias tarvitusel oleva jumalakohtu teostamist.

„Harit-Zeb peab alustama! — Ta on vanem, ta peab esimesena ette astuma.“

Parsi nägu muutus tuhakarva halliks. Ta ei liigutanud ühtki liiget, ta huuled värisid ja surutud hirmuhüüed kõlas kähisedes ta kuivast kõrist.

Tiiger liputas saba, noolis lõugu ja urises poolvaljult.

„Edasi, Harit-Zeb, edasi!“

Sääl eraldus Au-Gondi sihvakas kuju puust, mille tiivele ta oli toetunud. Noormees astus kindlal sammul, käsivarsi rinnal ristitades ja pääd püsti hoides, välja vabale platsile kuni ohvrialtarini. Siin, umbes meetri kaugusel luuravast tilgrist, seisatas ta ja vaatas röövikule rahulikult silma.

Nüüd oleks kärbe lendamist võinud kuulda. Ükski

nende sadade hulgas ei julenud kõvemini hingata, ükski ei liigutanud end. Igal vilkel võis hulljulge noormees oma julgustiiki eluga tasuda.

Richard hoidis käe püstoli küljes.

Au-Gond vaatas kindlal pilgul tiigri silmi, kuni selle pää aeglaselt kõrvale hakkas kalduma. Nagu arguses või hirmus vajutas loom laud alla, killates läbi pool-suletud ripsmete.

Sama kindlalt järgis talle parsi pilk. Ühegi liigutuse, ühegi seisukoha muutmise abil ei pääsenud röövloom noormeehe tõsise pilgu eest.

Veel mõni hetk, siis heitis tiiger äkki maha. Ta ulus võidetuna.

Röömuühõise sadandest kõrist täitis õhku. Au-Gond astus sama külma rahuga, nagu ta altari juure oli sammunud, tagasi oma kohale, kuna tiiger äkki jälle püsti kargas. Näis, kui tahaks ta oma praegu üleelatud häbisust kustutada, kui ei võiks ta ära oodata väärlilisele vaenlasele kallale tormata.

„Nüüd on Harit-Zebi käes kord!“ (Järgneb.)

Väikesele sõbrale.

Juhan Jaik.

*Tule nüüd, kullake, minule ligi,
Mu sõbrake, poisiklutt.
Räägin sulle jutu, mis polegi jutt,
Kuid võid ehk kuulata ometigi.*

*Sa kala tead, tal kodu — vesi,
Ta jõe põhjast üles tuleb;
Kui päike särab nagu tules,
Ei temagi siis püsi paos.
Ta tuleb, jõepinda laob
Jõepõhja pärlid tasakesi
Ja nendest särabki jõe vesi.*

*Kui aga kaldal kuri samm
Ta ligi hiilib — kalur jälk,
Siis ainsa hüppega kui välk
Ta jälle jõe põhja kaob
Ja pärlid oma kambri laob.
Tad säält ei leia ükski ramm,
Tad kaitseb keerlev mudavamm.*

*Vaata, poiss! Katsume meie kah
Olla nii võrengus vabana.
Kui kuri ei varitse, ilutseme ala
Päikeses nagu see kala.
Ähvardab kuri meid tabada —
Kaome põhja — trahh!
Ja armsad asjad kõik varjude taha
Peidame hoolega ära.
Ja näeme,
Kas saab meile keegi siis teha paha?
Kui aga kadund on kurjade kära,
Siis peidust välja taas läeme,
Pärlid uuesti särama säeme
Ja kuuleme — lind laulab kusagil
Ja õitseb armsasti pääsulill.*

SETUMAALT.

J-v.

Setumaa seisab põhjaliku ümbermuutumise teel. Ta on eestineemas, sisemiselt ilmet selginemas. Petserlaste kodumaa, mida õigusega võime nimetada meie ainukeseks vabaõhu muuseumiks, januneb eestilise vaimu ja kultuuri järele. Ürgmeelsus ja igakülgne algelisus, mis valitsenud neid pikkade aastasadade kestes, hakkab ümber moodustuma kõrgemaks vaimliseks sunniks. Neil on samuti tarve oma iseloomulisist kommetest ja keelest vabaneda ning kultuurilises ja majanduslikus arengus teiste rahvastega ühes sammuda. Kuid arusaamatused meie idalõuna sugurahva, setude, kohta pole siiski kadunud. Nende senist madalat arengut põhjendatakse nende veidrate kommete ja eluviisidega. See on aga vildak arvamine. Pilku nende kaugemasse minevikku heites selguvad mitmedki kibedad tõed.

Kui sakslased Eesti ja Liivi vallutasid, sattus osa meie rahvast, nimelt setud, venelaste surve alla. Saksa ordu kokku varisedes ja isegi pääle Altmarki rahulepingut püsis Setumaa ikkagi venelaste käes. Nemad ei näinud „hääd Rootsi aega“ ega elanud eestlastega neid poliitilisi murranguid kaasa. Mil Eesti talupoja kultuur lääne kultuuri mõju alla sattus, ei suutnud venelased oma setudele midagi anda. Need jäid vaimliselt armetuks ning venestusid kergesti. Tähtsat osa mängis sääljjuures ka usuprobleem, millel ümberrahvustamisel hiigla tähtsus.

Eestlastest olid setud täiesti lahutatud. Sellased rahvuslikud isolaatorid olid eriti tugevad Ida-Petseris. Sääll on Slaavia mõju praegugi väga tuntav. Nende ehitused, riided ja eluviisid kannavad tugevat Vene ilmet. Eesti vaimukultuuri õppisid esimesena tundma läänesetud. Kuid siingi algab petserlaste kooliajalugu alles 1890. aastaga. Esimene algkool avati Obinitsas ja teine Slobodkas. Viimaste aastate jooksul on Petserimaa koolide arv tõusnud juba 64 pääle. Neist koolidest oli aga setudel vähe kasu. Õieti kõnelevad nad oma koolide algupäevist kui õnnetuimast kogu venenemiskäigus. Õpetajad olid kõik venelased, kes tuupisid koolides ainult Vene vaimu. Selle survepoliitika uudis- maaks said muidugi noored, kes hiljem oma kodumaast võõrdusid.

Seesugustes udustes oludes ja künklistes võimalustes pidid võrsuma setud. Nad jäid teistest sugulastest kaugele maha.

Petseri klooster.

Kuid kõik see, mida petserlased venestuse survele omasid, on kokku sulamas. Tugevama tõuke said nad Eesti iseseisvuse algusega. Setud muutuvad eestlasteks. Eestlane on saanud nende tõsiseks lemmikuks. Riietuses valitseb eestlaste järeleaimamine. Mehed kannavad juba valgete kasukkuubede asemel tumedavärvilisi ülikondi ning pastlate asemel saapaid. Ka pikad juuksed ja habemed on kadumas. Ainult naised, kes pole suutnud vabaneda oma kirevaist ning heledavärvilistest rahvariistest, kaitsevad veel setude algupära. Enamuses tarvitavad nad juba Eesti murrakuid, enamasti kirjakeelega segatud Võru murrakut. Vahest sisemai leidub rohkesti veel puhtaid setusid, kes vanadele harjumustele jäänud truuks.

Vaimulaadilt sarnaneb setu Soome karjalasele. Nad on kergeusklikud, impulsiivsed, uudishimulised ja lapsikud. Kerge on tungida nende sisesse maailma. Kuid siinjuures huvitab petserlast vähemgi uudisasi. Tal on iga asja kohta omasugune arusaamine ja nii juhtub, et ta peaaegu alati võõriti ette kujutab. Üksikelu aga setuke ei ihalda. Seda näitavad juba nende tihedalt koosnevad külad. Kooselamise teeb pääasjalikult võimalikuks omavaheline hää läbisaamine, sest setu on ju väga hääsüdamlik. Aga kõigi nende hääde iseloomuomaduste juures on nad kolde-elus hooletumad ja mustad, nagu see algastmel seisvale rahvale omane. Setu elab ainult tänasele päevale. Mis homme saab, mis ülehomme toob, teda ei huvita. Sääljjuures on ta pillav ja kokkuhoidmatu. Eriti nähtav on see survele, kus kogu maa jõukas oma külluses korruga esineb. Ent see kestab vaid mõned päevad. Sarnasel silmapilgul võid kergesti unustada, et viibid Ida- või Kesk-Setumaal.

Talvel aga muutub seisukord. Siis on setu kuivannud kooriku juures üliõnne-lik. Talvel kujutab ka setu elamu seesmiselt tüübilist ürglase hurtsikut, kus elusetakse koos loomadega. Maja iseendast on lihtne. Kesk-Setumaal kujutab setu tare ainult neljaseinalist majakest, millel tavaliselt puudub korsten. Uks on see aiauke vahetalitaja. Obinitsas, Kološ ja Jaastrovas leidub selle vastu elumajaid, mis eestlaste omade kõrval midagi ei jäta soovida.

Nägin Umbkovitsas tüübilisema setu elamu. Ühes nurgas elutses lammas tallega, teises asus voodi, mille all kanakong, kolmandas iga-sugused püüt ning anumad ja neljandas pühakuju, „ikoona“. Selleta pole ükski setu tare.

Kuid kogu korratuse ja hooletuse kõrval esineb kangete jookide üliküllane tarvitamine. Austataval kohal püsivad viin ja eeter.

Setu pole aga ilalgi kurvameelne. Kui vahest kurbus ta meeli mähib, siis on see vaimustus ehk pühalikkus. Tavaliselt on ta päikesepaistelisel lõbus ja jutukas. Võib öelda, et petserlane peidab endas luule inimkehasust. Kuid see eluluule on enamasti meeleoluline, — üheloole muretus, teisel minevikuraskus. Eesti väärtuslikumad rahvalaulud, nagu „Ilolaul“, „Kalmuneid“, „Jeesuse sõit“ j. t. on valminud Setumaal. Setu on oma lauludega seevõrra tihedas ühenduses, et neid raske lahutada. Ja seega ongi seletatav petserlase alati lahke ja päikesepaisteline tuju. Petserlase iseloomulikke tugevust ja meeletundlust, mida tal tavaliselt nii vähe, leiame ta laulusse süvenemises. Eriline osa on siin naistel, mille tõttu laulude laad vaatlev ja meeleoluline. Palju aineid on armastusromantlikast, raskest minevikupäevist ning igapäeva eu-olust. Nime-tasin eespool mõned nende lauludest. Sarnased legendballaadid kujutavad pikemaid ja erilise sündmustikuga juhtumisi. Igapäevased rahvalaulud on aga liitritsevad ja kantud vahelduvast meeleolust.

Setukeste laulude korjamiseks on teinud kõige rohkem J. Hurt, kellelt ilmunud 3 köidet „Setukeste laule“. Üldse on J. Hurt Setumaalt korjanud 45.000 rahvalaulu, 52.000 vanasõna, 40.000 mõistatust, 60.000 punkti ebausku kombeid ja 10.000 muinasjuttu. Setumaa on rikkamaid rahvaluule kodusid ning võib veelgi osutada oma varasid.

Kuid algupärase rahvaluule kõrval esinevad veel nende omapäraseid eluviisid ja kombed. Segamatus täp-

Setud rahvariideis.

suses täidab ta kõik kiriklikud kombed ning austab pühi ohvripaiku. Peaaegu igas külas on omakohane urikivi, kust haiguse korral abi otsitakse. Üks sellaseid kive asub Petseri kloostril lähedal ja nimetatakse „Püha Kitu kiviks“. Teine, suurem ning püham, asub Meeksi külas (Võru ja Petseri piiril)! Sel kivil arvatakse nägevat Ristija Johannese jalajälgi. Igal jaanilaupäeva õhtul tulevad lähikonna inimesed sinna kokku ja süütavad kivil küünlad põlema.

Palverändamine on tähtsam usuline komme.

Traditsioonilised rahvapeod — kirmaskid on aga setude lugupeetavamaks meelelahutuseks. Peoks valitakse looduslikult ilus maakoht mõne oja või jõe kaldal. Sisu annab peole pääasjalikult laul, tants, mitmetöelised kõnelused ning usulised armustused. Kõik, mis üldse setukese ajus varjul, kraamitakse kirmaskil välja. Sellane rahvapidu vabas looduses omab laiaulatusliku ja mitmekesise ilme ning ongi too luuleallik, kust välja nirisevad vaimukad laulusooned.

Viimasel ajal hakkavad aga nende kombed, nagu eluviisid ja riietuski eestiliseks muutuma. Kultuur teeb nende pidulikumaiski silmapilkudes oma lõhkumistööd. Kuid haridusliku liikumise võtavad nad täie sümpaatiaga vastu. Pühapäevakoolidest, mida viimastel aastatel rohkesti asutatud, on setud südamest huvitatud, kuid rahvavalgustajad ei seisa ise väärilisel kõrgusel. Samuti ei kannud soovivat vilja setude pärisnimestamine. Suurem osa nimeomanikest ei mäleta oma nime, ei oska seda kirjutada ning kahtleb, kumba nime (kas perekonna- või eesnime) ette kirjutada.

Kuid ajaga käib kaasas mõistmine. Veel mõni aasta ning setusid pole enam. On ainult kultuuristunud eestlased. Aga siiski on kahju .set loomulikest vabaõhmuuseumist. Milline algupärasus, päikesehelgus ja vaimustus sääl küll valitses!

JAHT SINISEL NIILUSEL.

Tõlkinud J. Kg.

Illes väikesest saadik juba kirglik kütt, ei võinud ma oma Egiptuses oleku ajal enam vastu seista sellele himule — ja ma võtsin osa jõehobuste jahist. Seda jahti kujutas minu sõber elavates värvides. Saja aasta eest võis niisugust soovi rahuldada, sest need suured loomad elasid suurtes karjades Niiluse alamjooksul.

Kindlas soovis oma kauaaegset jahiiha rahuldada, palkasin ma Kairos juhi, nimega Hammuf. See oli noor ja arenenud kaupleja, araablane. Ta rääkis hästi Inglise keelt ja oli mulle Inglise konsuli poolt soovitatud kui häa iseloomuga ja tugev inimene. Ta oli juba mitu korda Niilust mööda ülespoole sõitnud, sääljuures tihti jõehobuseid kohates ja olles alati kartmata kütt. Tema ja veel paari teise pärismaalasega sõitsin ma Sinist Niilust mööda tema esimese haruni. Siin pidime kaldale tulema ja jalgsi selle haru lõpuni minema. Kerget lootsikut kandsime õlgadel. Siia jõudes lasksimme me paadi uuesti vette ja sõitsime edasi. Oli täieline vaikus, nii et pidime aerudel edasi sõudma. Sõudsimme kõigest jõust. Jõudis keskpäev ja ma lubasin oma inimestele kaks tundi puhata. Heitsin oma jahisõbraga pikali telgi alla, mis purjedest oli ehitatud: ta kattis pool paati. Me suitsetasime sigareid ja lasime unistades suitsurõngaid võimsa jõe kohal. Kaldad olid kaetud kõrgete puude ja tiheda pillirooga, mis niiskuse mõjul hästi pikaks olid kasvanud.

Äkki valdas minu tähelepanu palgikujuline asi, mis jões ujus. Sääljuures märkas, et see asi kadus vahetevahel vee alla, hiljem uuesti pälvee ilmudes. Mõne minuti pärast ilmus teine samasugune asi. Välgukirrusel sähvas minu pääs mõte: kas vahest pole need mängivad jõehobused? Ma tõttasin sääljuures nii ägedasti üles, et Hammuf, kes magama oli jäänud, üles kargas ja pea-aegu hirmunult küsis:

„Mis on juhtunud?“

„Kas te midagi ei näe?“ vastasin ma värisedes hirmust ja näidates teisele kaldale.

„Jõehobused,“ ütles ta lühidalt ja hüüdis inimestele, et nad teeleminekuks valmis oleksid.

Tema käsku täites kargasid nad üles ja hakkasid täiest jõust paati sinna juhtima, kus jõehobused, neid oli tükki kaksteistkümmend, rõõmsalt mängisid. Hammuf ja mina säadsime püssid korda. Mul oli suurepärane püss. See oli minuga juba pool maailma läbi reisinud. Sama tähelepanuväärne oli revolver, mis veekindla ümbrikuga oli varustatud. Kui ma vettegi oleksin kukkunud, oleksin võinud ma seda ka siis tarvitada. See rippus mul vööl, sest ma ei tarvitanud seda, hoides käes püssi.

Vahepeäl oli paat juba 2—3 meetrit kaldast eemal ja pärismaalased leidsid jõe küllalt sügava, et tarvitada aerusid udilate asemel. Võimatu oli ka muidu täieliku tuulevaikuse tõttu edasi jõuda. Seni kui paat aeglaselt

edasi liikus, võisime, mina ja mu kaaslane, täpsemalt küttisilmaga ümbrust silmitseda. Nagu näha, oli Niilus teisel pool kaldal väga madal: veest tõusid lapergused kivid, mille ümber vesi kiiresti keerutades jooksis, vahutavaid laineid sünnitades. Selle vastu olime meie nii tasases voolus, et hoolimata karestiku lähedusest, tarvitame vähe jõudu paadi tagasihoidmiseks sinna sattumast.

Ed. Viiralt. Jõehobused.

Seni ei pööranud jõehobused meie päale mingisugust tähelepanu, ainult siis, kui meie juba keset jõge olime, kadusid nad äkki vee alla. Ehk küll meie neid enam ei näinud, ei võinud nad meist kuigi kaugelt ära minna ja pidid vara ehk hilja veepinnale tõusma, et hingata ja puhast õhku tagavaraks võtta. Ma tõusin sellepärast lootsiku ääre ja olin valmis viibimata laskma. Korraga, sel ajal, kui Hammuf seisis seljaga minu poole pöördult ja teise külge vaatas, nägin ma umbes 15 meetri kaugusel jõehobust, kes pärvett otse meie lootsiku poole ujus. Ma sihtisin ruttu ühte tema seasilma ja minu pauk kõlas üle veepinna. Kuuludus lühike oige ja loom kadus lainetesse kuid mõne minuti pärast ilmus surnult veepinnale. Minu kuul, nagu ma soovisin, oli talle silma trehvanud ja sääli ajusse sattunud.

„Selle te tapsite,“ ütles Hammuf, näidates surnud looma päale, keda vool meie poole tõi, „kuid olge ettevaatlik ja jälgige tema ema.“

Ma laadisin jälle kiiresti püssi ja märkasin oma imestuseks, et inimesed meie lootsikus olid ärevuses. Nagu mulle seletati, tunneb jõehobune oma poegade vastu äärmist armastust ja sellepärast oli võimalik, et ema ei jäta oma poja surma kätte maksmata ja tungib meile kallale. Sellepärast hakkasid meie sõudjad kiiresti sõudma, et rutem jõuda kaldale. Vaevalt sain ma oma püssi laadida, kui kuulsin, kuidas Hammuf mulle kõvasti hüüdis:

„Härra, hüpake vette, kui ellu tahate jääda!“

Sel silmapilgul tundsi, kuidas lootsik värises: ta visati üles nagu maa-aluse tulemäe mõjul ja kohe ilmus lootsiku äärel ülemine lõualuu, neljanurgeline nina ja väikesed kõrvad. See oli vana jõehobu. Ma märkasin kohe, et alumine lõualuu vee alla jäi ja teadsin, et paari sekundi pärast lootsik tükkiideks on purustatud nagu munakoor. Kauem ei võinud viivitada. Ühe hüppega olin ma vees ja vaevalt said lained minu pää kohal kokku liüa, kui kuuldus lootsiku laudade pragin metslooma hammaste vahel. Kõik mu kaaslased hüppasid vette. Me ujusime täiest jõust kalda poole. Äkki kuulsin ma Hammufi häält:

„Härra, ta on teie taga!“

Ümber vaadates nägin ma vaevalt kaheteistkümmet sammu kaugusel enesest hirmsa eluka avatud suu ja tulised väikesed silmad. Näis, nagu teaks ta, et mina olen tema lapse tapja ja sellepärast ajas ta mulle järele, vihaselt veevahtu enesest eemale puitsides. Hirmu pärast sukeldusin vee alla, kuni must pori põhjast vastu tuli. Ma katsusin võimalikult kauem vee alla jääda. Lõpuks pidin siiski veepinnale tõusma ja nägin, et meie inimesed rahulikult kaldal seisisid. Asi oli selles, et minu seisukord, mis seni tõi tõsiselt hädaohtlik oli, veel rohkem sellepärast, et mehed ka oma sõjariistad olid kaotanud, äkki minu kasuks muutus. Emaarmastus sai vististi võimust kättemaksu viha üle ning hingeldav loom pööris ümber ja ujus, meie päale mingisugust tähelepanu pöörmata, oma poja surnukehale järele. See liikus karestikule lähemale ja lähemale. Kuid ei läinud minutitki mööda, kui teised jõehobused mulle kallale tulid. Oma viimast jõudu pingutasin ujus ma kalda poole. Kuid elukad jõudsid ruttu lähemale...

Siis tuli mulle äkki meele oma päästmiseks abinõu tarvitada, mille ma enne seda ühelt araablaselt olin kuulnud. Ta jutustas mulle, et jõehobu, vaatamata tema viha päale, mida ta ilmutab ärritatud olekus, on tihti nii arg, et igasugune äkiline müra, mis ta kuulab, teda põgenema ajab. Päästmist otsides otsustasin revolverit tarvitada ja hakkasin oma tagaajajate päale paugutama. Sel ajal tõstsid Hammuf ja teised pärismaalased kaldal kõva kisa. Vaevalt kõlasid esimesed paugud, kui loom, kes kõige ees oli ujunud, vististi juht, hirmunult seisma jäi. Siis pööris ta raskelt ümber, võideldes kõigest jõust vooluga. Teised järgnesid talle korratult ja kadusid pilliroosse. Sinna lasksin ma veel paar pauku, kuidugi ilma tagajärjeta.

Kõike oma padrunitagavara välja lastes ja nähes, et edaspidist kallaletungimist karta pole, jooksin ma natuke maad allapoole. Ma tahtsin näha oma kaotatud saaki ja nägin tõesti liigutavat pilti, mis harva loomade seas ette tuleb. Vaatamata hiigla jõupingutuste päale sai ema oma lapse surnukehale, mida vool kiiresti edasi kandis, karestiku äärel ligi, kuid see lendas sügavusse nagu palk. Ema jäi kahtlema, kas talle järele minna või mitte. Hiiglaloom ajas oma kaela keeva veekeeru kohal õieli ja vaatas teravalt alla. Veel kord paistis kohisevates jõudes must keha ja kohe hüppas ka ema sinna järele. Ma ronisin Hammufiga kalju otsa, mis sääl kohal oli. Säält võisime teda terves pikkuses näha ja veekeeru silmitseda. Lootsin näha, mis loomast sai. Kuid vaatamata tunniajalise ootamise päale, ei paistnud teda enam. Meie ei saanud teada, kas lained ta kaljude vastu puruks peksid või oli ta veekeeru sattunud.

M Õ N D A S U G U S T .

Kas on linnu laul alati ühesugune?

Seni on kahjuks vähe uuritud linnulaulu; mida meie aga sellest teame, on väga huvitav. Meil on kindlasti teada, et isesugustel lindudel ka isesugused laulud on. Kuid mida enam meie neid tähele paneame, seda kindlamaks muutub ka meie otsus, et isegi ühteliiki linnud erinevad teineteisest. Meie silmis on kõik neegrind ühesugused, meie ei suuda nende ilmes vahet teha; tõeliselt erinevad nad nagu meiega teineteisest. Samuti erinevad ka lookesed teineteisest selle päale vaatamata, et nad on ühest perekonnast.

Paljudel lindudel on igal aastaajal isesugune laul. Nende kevadelaulud lähevad lahku suvistest. Sagedasti on see vahe niivõrd väike, et meie teda oma kuulmisega tähelegi ei pane.

Üks huvitavamaist nähtust lindude ilmas on see, kui mõni lind katsub teisele võõrast liiki linnule oma lauluvit õpetada. Kahjuks on seda nähtust seni veel liig vähe uuritud, nii et meie temast peaaegu midagi ei tea. Imelik on, et käod, keda võõrastes pesades võõrad linnud välja hauduvad ja kellele võõrast laulu õpetatakse, ometi seda viit ei omanda, vaid ikkagi oma lustilisele kukkumisele truuks jäävad.